

Emunah in Crisis, Then and Now

SALLY MAYER
MIDRESHET LINDENBAUM
OHR TORAH STONE

וְלִהְיֶלְתוּ מִן הָאָרֶץ הַהוּא אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְרוֹחְבָה אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל מְקוֹם הַפְּנִיעָנִי וְהַחֲתִי וְהָאֶמְרִי וְהַפְּרָדִי וְהַחֲחִי וְהַיְבוּסִי: (ט) וְעַתָּה הִנֵּה **צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם:** (י) וְעַתָּה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲהַ וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: (יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹקִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲהַ וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: (יב) וַיֹּאמֶר כִּי אֱהִיָּה עִמָּךְ וְזֶה לִּךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שֹׁלְחֲתִיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הַהָר הַזֶּה: (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹקִים הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתִּי לָהֶם אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחֲנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מָה אָמַר אֱלֹהִים: (יד) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שְׁלַחֲנִי אֵלֵיכֶם: (טו) וַיֹּאמֶר עוֹד אֲלֹקִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחֲנִי אֵלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכוּרִי לְדֹר דָּר: (טז) לֵךְ וְאֶסְפַּף אֶת זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתִּי אֲלֵהֶם ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹקֵי אַבְרָהָם יַעֲקֹב וְעַתָּה לֹא אִמְרַתִּי אֶתְכֶם וְאֶת הַעֲשׂוֹי לָכֵם בְּמִצְרַיִם: (יז) וְאִמְרַתִּי אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ הַפְּנִיעָנִי וְהַחֲתִי וְהָאֶמְרִי וְהַפְּרָדִי וְהַחֲחִי וְהַיְבוּסִי אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: (יח) וְשִׁמְעוּ לְקוֹלִי וּבֹאֲתֵם אֵתָּה וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאִמְרַתֶם אֵלָיו ה' אֱלֹקֵי הַעֲבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה גִלְכָה נָא דֶרֶךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַה' אֱלֹקֵינוּ:

5. שמות פרק ד

(א) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֶאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ ה':.....

(כט) וַיִּלֶּךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאֲסֹפוּ אֶת כָּל זַקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ל) וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֵתָת לְעֵינֵי הָעָם: (לא) וַיֵּאֲמָר

1. מלכים ב פרק ד

(יב) וַיֹּאמֶר אֶל גִּחְזִי נַעֲרוֹ קְרָא לְשׁוֹנְמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֵד לְפָנָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לוֹ אָמַר נָא אֵלַי הִנֵּה חֲרָדָת אֵלֵינוּ אֶת כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הַיֵּשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא וְתֹאמַר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנֹכִי יֹשֶׁבֶת: (יד) וַיֹּאמֶר וּמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גִּחְזִי אֲבָל בֶּן אִין לָהּ וְאִישָׁה זָקָן: (טו) וַיֹּאמֶר קְרָא לָהּ וַיִּקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֵד בַּפֶּתַח: (טז) וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חִיָּה אֶתִּי אֶת חֲבֻקָת בֶּן וְתֹאמַר אֶל אֲדֹנָי אִישׁ הָאֱלֹקִים אֵל תִּכְזֹב בְּשִׁפְחָתְךָ:

במצרים

2. בראשית פרק נ

(כד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֲחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹקִים פָּקֵד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהִעֲלֶה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב: (כה) וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֵד יִפְקֹד אֱלֹקִים אֶתְכֶם וְהִעֲלֶתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה: (כו) וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים וַיַּחְנְטוּ אֹתוֹ וַיִּשֶׂם בְּאֵרוֹן בְּמִצְרַיִם:

3. שמות פרק ב

(כג) וַיְהִי בַיָּמִים הַרְבִּיִם הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאֲנַחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבֹדָה: (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב: (כה) וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹקִים: o

4. שמות פרק ג

(ז) וַיֹּאמֶר ה' רֹאה רָאִיתִי אֶת עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעֹתִי אֶת מַכְאֹבָיו: (ח) וְאַרְדּוֹ לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם

הָעַם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקֵד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנִיָּים וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

6. שמות פרק ה, יד-כג

(יד) וַיְכֹן שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁמוּ עֲלֵהֶם נִגְשֵׁי פְרָעָה לֵאמֹר מִדּוֹעַ לֹא כְלִיתֶם חֻקֵּם לְלִבָּן כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁם גַּם תִּמּוֹל גַּם הַיּוֹם: (טו) וַיָּבֵאוּ שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל פְּרָעָה לֵאמֹר לְמָה תַעֲשֶׂה לָּהּ לַעֲבָדֶיךָ: (טז) תָּבֵן אֵין נִתַן לַעֲבָדֶיךָ וְלַבָּנִים אֲמָרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מִכִּים וְחֹטְאֵת עִמָּךְ: (יז) וַיֹּאמֶר נִרְפִים אַתֶּם נִרְפִים עַל כֵּן אַתֶּם אֲמָרִים נִלְכָה נִזְבַּחְהָ לָּהּ: (יח) וְעַתָּה לָכוּ עֲבָדוּ וְתָבֵן לֹא יִנְתֵן לָכֶם וְתִכֵּן לַבָּנִים תִּתְּנוּ: (יט) וַיִּרְאוּ שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתֶם בָּרַע לֵאמֹר לֹא תִגְרַעוּ מִלְּבַנְיָכֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ: (כ) וַיִּפְגְּעוּ אֶת מִשֶּׁה וְאֶת אֶהָרָן נִצְבִים לְקִרְאֵתֶם בְּצִאתֶם מֵאֶת פְּרָעָה: (כא) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יִרְא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הַבְּאֲשָׁתֶם אֶת רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: (כב) וַיֹּשֶׁב מִשֶּׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעַתָּה לָעַם הַזֶּה לְמָה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: (כג) וּמֵאֵז בְּאֵתִי אֶל פְּרָעָה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לָעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמָּךְ:

7. שמות פרק ו, א-ט

(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': (ג) וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל-שֵׁדֵי וַיִּשְׁמֵי ה' לֹא נֹדַעְתִּי לָהֶם: (ד) וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָהּ: (ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים אִתְּם וְאֶזְכָּר אֶת בְּרִיתִי: (ו) לָכֵן אֲמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזִרְעוֹ נְטוּיָהּ וּבְשִׁפְטִים גְּדֻלִים: (ז) וְלִקְחֵתִי אֶתְכֶם לִי לָעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתֵת אֶתְהָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנִתְּתִי אֶתְהָ לָכֶם מִזְרָשָׁה אֲנִי ה': (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקְצֶר רֹחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה: פ

8. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כא עמוד ב

אמרו ליה לרב יהודה: אתו קמצי. גזר תעניתא. אמרו ליה: לא קא מפסדן. - אמר להו: זוודא אייתו בהדיהו? אמרו ליה לרב יהודה: איכא מותנא בחזירי. גזר תעניתא. נימא קסבר רב יהודה מכה

משולחת ממין אחד משולחת מכל המינין? - לא, שאני חזירי דדמיין מעייהו לבני אינשי. אמרו ליה לשמואל: איכא מותנא בי חוזאי. גזר תעניתא. אמר ליה: והא מרחק! - אמר: ליכא מעברא הכא דפסיק ליה. אמרו ליה לרב נחמן: איכא מותנא בארעא דישראל. גזר תעניתא. אמר: אם גבירה לוקה - שפחה לא כל שכן. טעמא דגבירה ושפחה, הא שפחה ושפחה - לא. והא אמרו ליה לשמואל: איכא מותנא בי חוזאי, גזר תעניתא! - שאני התם, כיון דאיכא שיירתא דלווי ואתיא בהדיה.

9. רבי עקיבא ומיתת התלמידים

מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה.

10. תחילתו של רבי עקיבא

מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ו

מה היה תחלתו של ר' עקיבא? אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הברא. אמר: "מי חקק אבן זו?" אמרו לו: "המים שתדיר נופלים עליה בכל יום." אמרו לו: "עקיבא, אי אתה קורא 'אבנים שחקו מים' (איוב י"ד י"ט)? מיד היה רבי עקיבא דן ק"ו בעצמו: מה רך פסל את הקשה דברי תורה שקשין כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם! מיד חזר ללמוד תורה.... הלך וישב [לו] לפני רבי אליעזר ולפני רבי יהושע אמר להם: "רבותי, פתחו לי טעם משנה." כיון שאמרו לו הלכה אחת, הלך וישב לו בינו לבין עצמו, אמר: "אלף זו למה נכתבה? בית זו למה נכתבה? דבר זה למה נאמר?" חזר ושאלן והעמידן בדברים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לסתת שהיה מסתת בהרים. פעם אחת, נטל קרדומו בידו והלך וישב על ההר והיה מכה ממנו צרורות דקות, ובאו בני אדם ואמרו לו, "מה אתה עושה?" אמר להם, "הרי אני עוקרו ומטילו בתוך הירדן." אמרו לו, "אי אתה יכול לעקור את כל ההר." היה מסתת והולך עד שהגיע אצל סלע גדול נכנס תחתיו סתרו ועקרו והטילו אל הירדן, וא"ל, "אין זה מקומך אלא מקום זה." כך עשה להם ר' עקיבא לר' אליעזר ולר' יהושע.

רבי ישמעאל: גישה למלכות הרשעה

11. מסכת בבא בתרא דף ס עמוד ב

תניא, אמר ר' ישמעאל בן אלישע: מיום שחרב בית המקדש, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, אלא אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה; ומיום שפשטה מלכות הרשעה, שגוזרת עלינו גזירות רעות וקשות, ומבטלת ממנו תורה ומצות, ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן, ואמרי לה: לישוע הבן, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו, אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

רבי עקיבא: גישה למלכות הרשעה

12. ברכות דף סא עמוד ב

תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה (דברים ל') כי הוא חייך וארך ימיך - כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים....

13. כלל גדול בתורה

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פ' כד

בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה, ר"ע אומר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה, שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי, א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה, בדמות אלקים עשה אותו.

14. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כה עמוד ב

שוב מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר: אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו.